

Toplumsal Uyum İçin Bir Yol Daha Var mı?

Av. Enes Kafadar

Ülkemizde yabancıların pek çoğu uzun dönem ikamet iznine geçiş haklarının olmaması nedeniyle yasal kalış açısından gelecek kaygısı duymakta, bu nedenle toplumsal uyum konusunda yeterli çabayı gösterememektedir.

Yabancıların toplumsal düzene daha kolay uyum sağlayabilmesi için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda bazı yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Ekonomik, dini, etnik veya siyasi sorunlara bağlı olarak Dünya'nın farklı coğrafyalarından birçok göçmen gerek coğrafi konumu gerek ekonomik ve kültürel alt yapısı nedeniyle Türkiye'ye gelmektedir. Bu göçmenler çeşitli nedenlerle Türkiye'de hayatlarını sürdürmeye devam etmektedir.

Türkiye hem göç alan hem göç veren hem de göç güzergahında

bulunan transit bir ülke konumundadır. Ülkemize yönelik gerçekleşen göç hareketlerinin doğal bir sonucu olarak ülkemizde uzun yıllardır mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi, uluslararası koruma başvuru sahibi ya da insani ikamet izni sahibi ile geçici koruma statü sahibi olarak gelecek planlamasını yapan birçok yabancı bulunmaktadır. Bununla birlikte söz konusu yasal kalış çeşitlerinin

Politika Önerileri

•Türkiye'de belirli bir süreden beri uluslararası koruma, geçici koruma ve insani ikamet izni kapsamında yasal olarak yaşayan yabancılarla, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanınarak yabancıların yasal durumları daha net ve öngörülebilir hale getirilmelidir.

•Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması şartları arasına, Türk dili, tarih ve kültür bilgilerini somut kriterlere göre ölçen yazılı ve sözlü sınavlardan başarıyla geçme ve toplumsal düzene uyum sağladığını somut olarak gösterme şartları eklenmelidir.

sahip oldukları hukuki özellikler gereği genel olarak bu göçmenlerin “yerleşme niyeti” gütmedikleri varsayılmaktadır.

Yasal Düzenlemeler Yabancıların Toplumsal Düzene Uyum Sağlamasına Engel Mi?

Uygulamada uluslararası koruma ve geçici koruma statüleri ile insani ikamet izninin yerleşme niyeti gösteren yasal kalış çeşitlerinden olmadığı kabul edilmektedir. Bu durum ülkemizde yerleşme amacıyla bulunan yabancıların kimi zaman kalış amaçlarına uygun olmayan statülere veya ikamet çeşitlerine geçmek zorunda kalmasına neden olmaktadır. Zira ülkemize yerleşme amacıyla gelmelerine rağmen birçok yabancı, yasal kalışlarını ancak belirtilen statülere başvurarak koruyabilmektedir.

Bununla birlikte söz konusu yasal kalış çeşitleri uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı sağlamadığından, ülkemizde uzun süre kalmaya elverişli olmadığından ve her an sonlandırılabilir olduğundan bu statülere tabi yabancıların yasal kalış açısından gelecek kaygısı duymalarına, her an ülkeden ayrılmaya zorlanacaklarını düşünmelerine ve bu doğrultuda toplumsal düzene uyum sağlama konusunda direnç göstermelerine sebebiyet vermektedir.

Bunun yanı sıra yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığı kazanılması usulünde yabancıların Türk toplumuna yeteri kadar uyum sağlamadan Türk vatandaşlığına

başvuru hakkı elde ettiği ifade edilmektedir. Başvuru aşamasında yabancıların Türk dili, tarih ve kültür bilgilerinin somut kriterlere göre ölçen objektif bir sınav bulunmaması da eleştiriler arasında yer almaktadır.

Zikredilen her iki durum, Türk vatandaşları ile sayıları milyonları geçen yabancılar arasında cereyan edebilecek bir çeşit toplumsal gerilimlerin önünü açabilmektedir.

Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Yasal Düzenlemeler Gözden Geçirilmeli

Bu noktada 4/4/2013 tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 42 nci maddesi gözden geçirilmeli,

belirli bir süreden beri mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi, uluslararası koruma başvuru sahibi olarak ya da insani ikamet izni veyahut geçici koruma kapsamında ülkemizde kalan yabancılarla uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı sağlanması için yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Uzun dönem ikamet iznine ilişkin yasal düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor.

Bilgi

Türkiye'deki yabancıların hukuki statüleri 4/4/2013 tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile düzenlenmektedir.

Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığı kazanma şartları arasına “toplumsal düzene uyum sağladığını davranışları ile teyit etme” şartı eklenmelidir.

Mevzuatın belirtilen doğrultuda güncellenmesi yabancıların statülerindeki belirsizliğin giderilmesini ve ülkemizdeki gelecek planlarını daha öngörülebilir kılması vesilesiyle yabancıların toplumsal uyum konusundaki dirençlerinin kırılması sağlanmış olacaktır.

Bununla beraber, uluslararası koruma, geçici koruma ve insani ikamet izni prosedürleri süreklilik arz eden başvuru, takip ve yükümlülükler içerdiğinden idarenin yoğunluğunu artırmakta ve hizmet işleyişini aksatmaktadır. Bu statülerdeki yabancılara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkının tanınması ile idare üzerindeki iş yoğunluğu da hafifletilmiş olacaktır.

Fırsat Eşitliği Sağlanmalı

Yukarıda bahsedilen değişikliğe paralel olarak; diğer yabancılara nazaran dezavantajlı kabul edilebilecek olan mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi, uluslararası koruma başvuru sahibi ya da insani ikamet izni sahibi iken uzun dönem ikamet iznine başvuru yapanlar ile geçici koruma kapsamında iken uzun dönem ikamet iznine başvuru yapanlara fırsat eşitliği sağlanabilmesi amacıyla bazı istisnalar getirilmelidir.

Bu doğrultuda 4/4/2013 tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 43 üncü

maddesi, yukarıda belirtilen yasal kalış çeşitlerinden uzun dönem ikamet iznine geçişte ekonomik yeterliliği gösteren şartların aranmayacağına yönelik düzenleme içermelidir. Böylece yabancıların ekonomik kaygılarla kalışlarına uygun ikamet izni edinmekten imtina etmelerinin önüne geçilecektir.

Toplumsal Düzene Uyum, Vatandaşlığa Başvuru Şartı Olmalı

Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığı kazanma şartları arasına “toplumsal düzene uyum sağladığını davranışları ile teyit etme” şartı eklenmelidir. Söz konusu değişiklik yabancıların toplumsal düzene uyum sağlamadan vatandaş olmalarının önüne geçilmesini, böylece sonradan vatandaş olanlara yönelik toplumsal tepkilerin azalmasını, ayrıca vatandaş olmak isteyen yabancıların Türk toplum düzenine uyum sağlama konusunda yoğun çaba sarf etmesini sağlayacaktır.

Vatandaşlık Başvurularında Türk Dil, Tarih ve Kültür Bilgileri Somut Kriterlerle Ölçülmeli

Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması kriterlerinin daha somut ve objektif olarak düzenlenmesi yabancıların toplumsal düzene uyum gösterme konusunda motive olmasını sağlayacaktır.

Her ne kadar 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı daha somut ve objektif olarak düzenlenmesi yabancıların toplumsal düzene uyum gösterme konusunda motive olmasını sağlayacaktır.

Hali hazırda vatandaşlık şartları için yeteri kadar Türkçe konuşabilme şartı aranmaktaysa da Türk dil, tarih ve kültür bilgilerini somut kriterlere göre ölçen yazılı veya sözlü bir sınav bulunmuyor.

Av. Enes Kafadar
Yazar

2014 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Hali hazırda İstanbul 2 nolu Barosu'na kayıtlı olarak serbest avukatlık yapmaktadır. Aynı zamanda Uluslararası Mülteci Hakları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi olan Kafadar, insan hakları hukuku ve yabancılar hukuku alanında çalışmalarını sürdürmektedir.

Her ne kadar 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde vatandaşlık şartları için yeteri kadar Türkçe konuşabilme aranmaktaysa da Türk dil, tarih ve kültür bilgilerini somut kriterlere göre ölçen yazılı veya sözlü bir sınav bulunmamaktadır.

Bu bağlamda Türk vatandaşı olmak isteyen yabancıların yazılı ve sözlü sınava tabi tutularak Türk dili, tarihi ve kültürü hakkındaki bilgilerinin ölçülmesi gerekmektedir. Türk dil, kültür ve tarihi hakkındaki bilgilerinin somut olarak ölçüm ve değerlendirmeye tabi tutulması, Türk vatandaşı olmak isteyen yabancıların Türk dil, kültür ve tarihi belirli bir düzeyde bilgi edinmeleri ve Türk toplumuna uyum sağlama motivasyonu kazanmaları sonucunu doğuracaktır.

Sonuç

Türkiye, göç yolları hattında son derece önemli bir konumdadır. Bu durum, ülkemizde göç meselesinin de sürekli olarak gündemde olmasını beraberinde getirmektedir. Özellikle Arap isyanları sonrasında bölgemizde artan göç hareketliliği Türkiye'deki siyasi karar alıcıların "göçmenlerin meselelerini" öncelikli gündem maddelerinden biri olarak kabul etmesi zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Ülkemizdeki yabancıların toplumsal düzene uyum sağlama konusunda direnç göstermeleri, ayrışmalara ve adli olayların gerçekleşmesine sebebiyet verebilmektedir. Burada temel mesele entegrasyon sorunudur. Entegrasyon sorunun kaynağında ise ülkemizdeki yabancıların kanunen uzun dönem ikamet iznine geçiş haklarının olmaması nedeniyle yasal kalış açısından gelecek kaygısı duymaları, bu nedenle toplumsal uyum konusunda yeterli çabayı göstermemeleri yatmaktadır. Yabancıların toplumsal düzene uyum sağlamaya motive etmek için söz konusu yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi elzemdir.

Bir insanı kurtaran,
bütün insanlığı kurtarmış gibidir.

Politika Notu | Şubat 2021 No. 1

Raporlama Birimi Sorumlusu
Av. İbrahim Ergin

Genel Yayın Yönetmeni
Süleyman Kurt

Editör
Selim Vatandaş

Tasarım
MEF Medya ve İletişim
Furkan Kocagöz

Tashih
Celil Akdoğan